

7. Ризак Я. Предмет комерційного підкупу за Кримінальним кодексом України / Я. Ризак. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.allbest.ru/>
8. Цивільний кодекс України: Закон України 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № № 40-44. – Ст. 356.
9. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 14. – Ст. 1056.
10. Хавронюк М.І. Науково-практичний коментар до Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» / М.І. Хавронюк. – К.: Атіка, 2011 р. – 424 с.
11. Коваль О., Тарасенко Л., Яцків Т. Реформування пільг і привileїв в Україні – наближення до європейських стандартів. – Львів: Вид-во «Галицький друкар», 2009 р. – 216 с.
12. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13 – 17. – Ст. 112.
13. Гачева Р. Гудвіл – новий термін в українському підприємництві / Р. Гачева // Практична бухгалтерія. – 2000. – № 30.
14. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту Закон України від 22.12.1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 9-10. – Ст. 65.
15. Про ціни і ціноутворення: Закон України від 21.06.2012 р. // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 19-20. – Ст. 190.
16. Кримінальне право України: Особлива частина: підруч. / за ред. В.В. Стасиса, В.Я. Тація. Х.: Право, 2010. – 608 с.

УДК 343.1.12

Гора І. Ю., здобувач кафедри юридичної психології НАВС

Суспільна небезпека та характерні психологічні ознаки злочинів, вчинених із мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості

У статті здійснено аналіз юридико-психологічних особливостей суспільної небезпечності злочинів, вчинених із мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. Визначено та проаналізовано склади злочинів, які вчинені з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості.

Ключові слова: суспільна небезпека, склад злочину, расова нетерпимість, національна нетерпимість, релігійна нетерпимість, толерантність, ступінь суспільної небезпеки.

В статье осуществлен анализ юридико-психологических особенностей общественной опасности преступлений, совершенных по мотивам расовой, национальной или религиозной нетерпимости. Определены и проанализированы составы преступлений, совершенные по мотивам расовой, национальной или религиозной нетерпимости.

Ключевые слова: общественная опасность, состав преступления, расовая нетерпимость, национальная нетерпимость, религиозная нетерпимость, толерантность, степень общественной опасности.

The article presents the analysis of the legal and psychological characteristics of the social danger of crimes motivated by racial, ethnic or religious intolerance. Identified and analyzed offenses committed on racial, ethnic or religious intolerance.

Keywords: social danger of the crime, racial intolerance, ethnic intolerance, religious intolerance, tolerance, degree of public danger.

Актуальність теми. Згідно зі ст. 1 КК України, об'єкт злочину – це найбільш значущі соціальні цінності та суспільні відносини (блага, інтереси), які охороняються кримінальним законом, яким заподіюється або може бути завдано істотної шкоди в результаті вчинення протиправних дій – злочину.

Як вказує законодавець, завдання Кримінального кодексу України полягає в правовому забезпечення охорони прав та свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам [4, 5].

Виклад основного матеріалу. Одним із основних елементів складу злочину є суспільно небезпечні наслідки, причому будь-які злочини мають ознаки суспільної небезпеки. Небезпечні наслідки вказані виключно в диспозиціях тих норм Особливої частини Кримінального кодексу, де йдеться про злочини з матеріальною конструкцією складу; в складах з формальною структурою складу наслідки внесені за його межі [3].

Суспільна небезпечність злочинного діяння відображає реально існуючу якості поведінки людини, є об'єктивною властивістю певних дій, що з достатньо високим ступенем ймовірності спричиняють шкоду інтересам суспільства. Вона існує в реальній дійсності незалежно від волі й свідомості законодавця чи правозастосовця, її завдання полягає в тому, щоб правильно встановити наявність, характер і ступінь цієї небезпеки.

Кажучи іншими словами, небезпека повинна існувати об'єктивно, незалежно від її усвідомлення винним, хоча таке усвідомлення має значення для встановлення умов винності. Відповідно, можемо говорити про *об'єктивну суспільну небезпеку* та *суб'єктивну суспільну небезпеку* як втілення свідомості та волі особи. Чи усвідомлює особа суспільну небезпечність своїх дій, а якщо усвідомлює – то наскільки, безумовно, є важливими запитаннями, але відповідь на них не знімає запитання про ступінь дезорганізації відносин у суспільстві внаслідок таких дій. Останнє особливо важливе з огляду на те, що злочини досліджуваної нами категорії здатні спричиняти шкоду не лише конкретним особам, але й негативно впливати на стан суспільної свідомості загалом.

Критерієм оцінки суспільної небезпечності виступають об'єктивні і суб'єктивні ознаки злочину: об'єкт, на який посягає злочин, наслідки злочину, спосіб вчинення злочину, форма вини, мотиви та ін. У законі виділяються такі поняття, як характер і ступінь суспільної небезпечності. Під характером суспільної небезпечності розуміють її якісну властивість, під ступенем – кількісну. Ступінь суспільної небезпечності (інтенсивність суспільної небезпечності) має своє відображення в:

- ступені тяжкості шкоди;
- спосіб, місце, часі вчинення злочину;
- ступені вини;
- мотивах і меті;
- усіх інших об'єктивних і суб'єктивних ознаках злочину.

Значення суспільної небезпечності як матеріальної ознаки злочину полягає в тому, що вона:

- є основним об'єктивним критерієм визнання діяння злочином, його криміналізації;
 - дозволяє розмежувати різні за характером і ступенем суспільної небезпечності злочини;
 - визначає межу між злочином та іншими правопорушеннями;
 - є однією з загальних засад індивідуалізації кримінальної відповідальності та покарання.
- Суспільна небезпечність діяння – це, насамперед, його об'єктивна властивість

заподіювати шкоду або ж створювати загрозу заподіяння шкоди тим об'єктам, які охороняються законом. У ній виявляється негативне ставлення особи до цих об'єктів, а іноді – в цілому до притаманних даному суспільству відносин.

Під діянням у теорії кримінального права розуміється не просто зовнішній прояв поведінки особи, а поведінки усвідомленої, яка знаходиться під контролем свідомості й волі, тобто такої, що відповідає всім ознакам людської діяльності в її загальному психологічному значенні. Поділ суспільно небезпечного діяння на об'єктивну і суб'єктивну сторони має умовний характер, тому що реально характер і ступінь суспільної небезпечності злочину визначається:

- об'єктивною стороною – характером і розміром заподіяної шкоди, способом дії та іншими об'єктивними ознаками;

- суб'єктивною стороною – ступенем усвідомлення заподіяної шкоди, активністю волі, мотивами і цілями поведінки особи, які поєднуються [4, 5].

З об'єктивної сторони майже всі злочини проти життя є матеріальними складами, тобто вважаються закінченими після настання смерті особи. Погроза вчинити вбивство представлена формальним складом [4, 5].

Об'єктивна сторона такого вбивства (п. 14 ч. 2 ст. 115 КК України) характеризується: 1) діянням – посяганням на життя іншої особи; 2) наслідками у вигляді фізіологічної смерті потерпілого; 3) причинним зв'язком між вказаними діянням та наслідками. Суспільне небезпечне діяння при вбивстві може проявитися у дії або бездіяльності. Найчастіше умисне вбивство вчиняється шляхом дії, спрямованої на порушення функцій чи анатомічної цілісності життєво важливих органів іншої людини. Причинний зв'язок між вказаними вище діянням і наслідками має бути необхідним – смерть потерпілого є закономірним результатом діяння винної особи, а не третіх осіб або яких-небудь зовнішніх сил. Способи умисного вбивства можуть бути різними і вони не впливають на кваліфікацію діяння згідно ч. 1 ст. 115 КК. Однак встановлення способу вбивства є обов'язковим для ч. 2 ст. 115 КК, оскільки вчинення вбивства з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості слід кваліфікувати за відповідним її пунктом.

При застосуванні даного пункту обов'язковим є встановлення факту расової, національної чи релігійної ненависті або ворожості. Вказані обставини характеризують нетерпимість винного до осіб іншої раси, національності чи релігійної конфесії та її представників, засновану на ідеології вищості своєї і неповноцінності всіх інших рас, націй чи релігій. Тому встановлення одного тільки факту, що винний і потерпілий належали до різних національностей (рас, релігій), не можна вважати достатнім. Необхідно, щоб на цьому ґрунті існувала ворожнеча або ненависть в момент посягання з боку винного, і саме це стало мотивом у момент вбивства.

Друга група протиправних посягань у зв'язку з расовою, національною чи релігійною ворожнечею стосується злочинів проти здоров'я, і саме здоров'я іншої людини є тут видовим об'єктом. Безумовно, що закон захищає рівною мірою здоров'я будь-якої людини незалежно від її соціальних, соціально-демографічних і соціально-психологічних властивостей: віку, національності, місця у суспільстві, системи цінностей, що вона сповідує, тощо. Тобто, злочинами проти здоров'я є протиправні умисні або необережні діяння (дія або бездіяльність), безпосередньо спрямовані на завдання шкоди здоров'ю інших осіб. Як і у злочинах проти життя, здоров'я людини захищається від самого початку і до моменту біологічної смерті. Між діянням, що завдає шкоду здоров'ю (або ставить його у небезпеку), і настанням цієї шкоди як обов'язкової ознаки має бути встановлений причинний зв'язок [2, 4, 5].

Здоров'я як об'єкт злочину має місце в наступних статтях КК України: умисне тяжке тілесне ушкодження з мотивів расової, національної або релігійної нетерпимості (ч. 2 ст. 121 КК); умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження з мотивів расової, національної або релігійної нетерпимості (ч. 2 ст. 122 КК); побої і мордування з мотивів расової, національної або релігійної нетерпимості (ч. 2 ст. 126 КК); катування з мотивів расової, національної або релігійної нетерпимості (ч. 2 ст. 127 КК), причому в останніх двох випадках основним безпосереднім об'єктом катування є здоров'я, а додатковим обов'язковим – воля, честь і гідність особи, її психічна недоторканність. Обов'язковою ознакою цих злочинів є наявність потерпілого, яким може бути лише людина – громадянин України, особа без громадянства, іноземець безвідносно до їх расової, національної чи релігійної принадлежності.

Об'єктивну сторону цих злочинів утворюють:

1) діяння (дія або бездіяльність);

2) наслідки у вигляді тяжкого тілесного ушкодження, тілесного ушкодження середньої тяжкості, завданні фізичного болю та фізичних і моральних страждань без спричинення тілесних ушкоджень в процесі побоїв, мордування чи катування;

3) причинний зв'язок між зазначеними діяннями і їх наслідками.

Суспільно небезпечні дії при заподіянні умисного тяжкого тілесного ушкодження з мотивів расової, національної або релігійної нетерпимості (ч. 2 ст. 121), а також умисного середньої тяжкості тілесного ушкодження з мотивів расової, національної або релігійної нетерпимості (ч. 2 ст. 122) виражаються у фізичному, хімічному, біологічному, психічному чи іншому впливі на потерпілого. Бездіяльність має місце тоді, коли винний не вчиняє певних дій, які він повинен був і міг вчинити стосовно іншої людини, що потягнуло за собою заподіяння шкоди її здоров'ю у вигляді тілесних ушкоджень.

Об'єктом злочину, зазначеного в ч. 2 ст. 129 КК України – «Погроза вбивством з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості» – є особиста безпека особи. З об'єктивної сторони злочин проявляється у залякуванні потерпілого позбавленням його життя. Таке залякування може бути виражене у будь-якій формі: усно, письмово, шляхом демонстрації зброї тощо. Погроза вбивством має бути конкретною і реальною. Реальність погроз визначається достатністю підстав побоюватися її виконання, які у кожному випадку різняться. При визначенні реальності погрози значення має з'ясування форми, характеру, місця, часу, обстановки її висловлення, характеру попередніх взаємовідносин між винним і потерпілим, тощо. Особливе значення при цьому слід надавати сприйняттю погрози самим потерпілим, а також присутніми при цьому іншими особами. Злочин вважається закінченим з моменту сприйняття погрози потерпілим, тобто належить до злочинів із формальним складом.

Якщо порівняти одержані результати зі структурою насильницької злочинності у частині протиправних посягань із мотивів расової, національної та релігійної нетерпимості, можемо констатувати наявність «дзеркального відображення» дійсного стану речей: найбільшою мірою в офіційній статистиці щодо іноземних громадян представлени умисні вбивства (впродовж 2009-2013 рр. – у межах 1,3% – 2,9%) та тяжкі тілесні ушкодження (впродовж 2009-2013 рр. – у межах 1,2% – 2,9%); хуліганства та нетяжкі тілесні ушкодження взагалі не зафіковані.

Основним безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 161 КК України – «Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань» є рівність громадян у їх конституційних правах та рівність їх перед законом як принцип конституційно-правового статусу людини і громадянина.

Факультативними додатковими об'єктами можуть бути честь і гідність особи, її життя, здоров'я, власність. Потерпілим від цього злочину може бути як громадянин України, так і іноземець або особа без громадянства.

З об'єктивної сторони злочин може проявлятися у формі: 1) дій, спрямованих на розпалювання расової, національної чи релігійної ворожнечі та ненависті, на приниження національної честі і гідності; 2) образи почуттів громадян у зв'язку з їх расовою чи національною принадливістю або релігійними переконаннями; 3) прямого чи непрямого обмеження прав громадян за ознаками раси, національності, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками; 4) встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадян за зазначеними вище ознаками. Злочин є формальним, тобто він вважається закінченим з моменту вчинення описаних вище дій або з моменту фактичного обмеження прав громадян за описаними вище ознаками.

Диспозиція ст. 161 КК України охоплює багато аспектів і визначає відповідальність за низку різноманітних дій, кожна з яких може становити окремий склад злочину. Серед них такі умисні дії:

- розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті;
- приниження національної честі та гідності;
- образа почуттів громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями;
- пряме чи непряме обмеження прав громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками;
- встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Зазначені елементи об'єктивної сторони цього злочину фактично є способами його вчинення з власними особливостями утворення слідів.

Отже, злочини, які за формальною підставою належать до вчинюваних із мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, посягають на різні родові об'єкти. Якщо ж додати сюди й посягання, які за «фактичною» підставою можуть вважатися злочинами з мотивом нетерпимості, то загалом за об'єктом посягання їх можна поділити на:

- злочини проти життя та здоров'я особи (умисне вбивство, умисне тяжке тілесне ушкодження, умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження, побої і мордування, катування, погроза вбивством);
- злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина (порушення рівноправності громадян залежно від расової, національної належності або ставлення до релігії; пошкодження релігійних споруд чи культових будинків, незаконне утримування, осквернення або знищенння релігійних святынь, передшкодження здійсненню релігійного обряду);
- злочини проти власності (погроза знищенню майна, умисне знищення або пошкодження чужого майна);
- злочини проти громадського порядку та моральності (масові заворушення, заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку, наруга над могилою; знищення, руйнування або пошкодження пам'яток — об'єктів культурної спадщини; ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості);
- злочини проти основ національної безпеки України (посягання на територіальну цілісність і недоторканність України);

— злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку (геноцид).

При всій їх різнорідності означених об'єктів, вони мають одну спільну рису, яка стосується охорони прав та законних інтересів певної особи чи групи осіб (право на толерантне ставлення, конституційні права, право на життя, на здоров'я, тілесну недоторканість тощо). Таким чином, в механізмі злочинного посягання завжди представлена жертва (потерпілий чи група потерпілих), яка відрізняється від посягаючого за расовими, національними чи релігійними ознаками.

Результати попереднього дослідження стану розуміння злочинів, що вчиняються з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості в національному законодавстві, теорії й практиці, в міжнародних документах, в зарубіжному законодавстві, а також висновки про психологічний зміст мотиву расової, національної чи релігійної нетерпимості дозволили нам визначити ряд ознак, що можна визнати характерними для відповідних злочинів.

Першою ознакою, яка найбільш характерно, але й найбільш загальним чином розкриває сутність цієї групи злочинів, є наявність в них особливого мотиву — расової, національної чи релігійної нетерпимості, що зумовлений упередженням про винятковість та перевагу за певною ознакою злочинця або групи, до якої він належить. Такий мотив може виступати ознакою суб'єктивної сторони юридичного складу злочину (наприклад, п. 14 ч. 2 ст. 115 КК) або бути фактично притаманним злочинній поведінці без врахування його законодавцем в складі відповідного злочину (і тоді він враховується судом як обтяжуюча покарання обставина).

Другою ознакою, що випливає з першої, є наявність в структурі злочинного посягання жертви (потерпілого) — певної особи або групи осіб. При цьому особливість жертви таких злочинів полягає у її відмінності від злочинця за расовою, національною чи релігійною ознакою (ця особливість визначається через порівняння певних ознак). У цьому зв'язку ми погоджуємося з твердженням, що коли об'єктом нетерпимості виступає окремий індивід, він буде сприйматися злочинцем не у своїй суб'єктності, не як особистість, а як типовий представник, член великої соціальної групи «інших» (расової, етнічної, конфесійної тощо). Аналогічним чином сприймаються й малі групи «інших» [1, 6]. Наприклад, злочинець не має жодних почуттів до конкретної особи, обраної ним як жертва злочину, проте, він відчуває нетерпимість до релігії, що сповідується потерпілим.

Третюю ознакою всіх злочинів аналізованої групи є їх умисний характер, що прямо передбачено у Кримінальному кодексі України. Okрім цього, особливості мотивів нетерпимості вказують на те, що злочинець обирає жертву, яка належить до певної групи «інших». Такий елемент вибірковості та цілеспрямованості в психічній діяльності винного під час готування й вчинення злочину виключає можливість необережного злочину.

Четвертою ознакою є предметне наповнення інтелектуального моменту умислу винного. Для визнання злочину таким, що вчиняється з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, винний повинен усвідомлювати принадлежність потерпілого до групи, відмінної за будь-якою вказаною ознакою, та розуміти характер своєї суспільно небезпечної поведінки як такої, що зачіпає права, свободи чи законні інтереси потерпілого у зв'язку з притаманною йому відмінною ознакою.

П'ятою ознакою слід вважати можливість заподіяння злочином шкоди різним групам суспільних відносин, які перебувають у межах різних родових об'єктів (що говорить про багатооб'єктність та мультиоб'єктність цих злочинів). Так, шкода може заподіюватися життю, здоров'ю людини, приватній власності, основним правам та свободам людини і

громадянина, міжнаціональним відносинам, нормальній діяльності державних і недержавних підприємств, установ, організацій, громадському порядку, моральності, громадській безпеці. Однак у будь-якому випадку провідною та конструктивною (обов'язковою) ознакою такого злочину є його здатність посягати на права та законні інтереси лише певних потерпілих (або груп потерпілих). Ці інтереси в складі відповідного злочину можуть входити як до основного безпосереднього об'єкта (наприклад, умисне заподіяння тяжкого тілесного ушкодження з мотиву національної нетерпимості – ч. 2 ст. 121 КК України), так і до додаткового (обов'язкового або факультативного) об'єкта (наприклад, у ст.ст. 294, 295 КК, у тому числі – якщо це супроводжувалося публічними закликами до погромів, підпалів, знищенню майна, захоплення будівель чи споруд, насильницького виселення громадян чи безпосередньо насильством, погромами, підпалами, знищенню майна, захопленням будівель або споруд, насильницьким виселенням представників іншого етносу чи віросповідання – основним об'єктом є громадський порядок, а додатковим – тілесна недоторканість, власність, право на житло цих потерпілих).

Однак, якщо умисний злочин не має зазначених властивостей – не здатний завдавати шкоди правам та законним інтересам зазначених вище потерпілих (або груп потерпілих), він не повинен включатися до досліджуваної нами множинності.

Власне, характерною властивістю означеної категорії злочинів є те, що саме особливість мотиву злочину визначає в їх структурі зміст суспільних відносин, на які відбувається посягання; що об'єкт таких злочинів зумовлюється їх мотивом – в структурі такого об'єкта обов'язково присутній такий елемент (компонент), як права й законні інтереси окремого потерпілого або групи осіб. При цьому така група, хоч і не завжди може бути конкретизована за персональним і кількісним складом, але кожен із її учасників має спільну ознаку (раса, національність віросповідання), яка зумовлює виникнення мотиву злочину у винного (наприклад, «представники такої-то національності»).

Дослідження проблем запобігання злочинам, що вчиняються з мотивів расової, національної або релігійної нетерпимості потребує вироблення поняття про них, яке відображало б властивості (ознаки) цієї групи кримінально караних діянь, необхідні й достатні для ідентифікації певного діяння як злочину даного виду, відмежування його від інших кримінальних (злочинів) та антисуспільних (правопорушення, що не є злочином) проявів. Поняття, про яке йдеться, є необхідним і для вирішення ряду інших важливих завдань кримінологічної та кримінально-правової теорії – узагальнення ознак, властивих певній групі (виду) злочинів, з'ясування їх кількісного складу, пояснення їх якісної специфіки. З огляду на практичні потреби запобігання злочинам такого виду, загальне поняття про такі посягання необхідне для визначення на його основі кола об'єктів запобіжної діяльності, її форм, напрямків удосконалення кримінально-правових та інших норм, які забезпечують протидію злочинам, що вчиняються з мотивів нетерпимості. Відсутність належним чином розробленого термінологічного апарату в цій сфері кримінологічних знань взагалі та відсутність видового визначення щодо згаданих діянь, зокрема, негативно відбувається на забезпеченні запобігання на території України злочинам, що вчиняються з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, оскільки відповідалні за цю діяльність органи держави (передусім, правоохоронні) не мають чітких орієнтирів на цьому напрямі.

Висновок. Враховуючи розглянуте, можна визначити злочини, що вчиняються з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, як передбачені КК України суспільно небезпечні умисні діяння, що породжуються мотивами, зумовленими упередженним ставленням винного до осіб (групи осіб) іншої расової, національної чи

релігійної приналежності, та які заподіюють шкоду їх правам, свободам або законним інтересам у зв'язку з наявністю зазначененої відмінної ознаки. Таке визначення, на нашу думку, дозволяє врахувати як вже існуючі форми злочинної поведінки, так і можливі її варіації (поява нових її форм та проявів) за умови трансформації суспільних відносин.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Законодательство против преступлений на почве ненависти. Практическое руководство / БДИПЧ ОБСЕ. – Варшава: Poligrafus Andrzej Adamiak, 2009. – 84 с.
2. Конституція України / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид., 2012. – 64 с.
3. Лупарев Д. А. Общественная опасность как объективное свойство преступных последствий / Лупарев Д. А. – Российский следователь. – № 5. – 2007. – С. 13-14
4. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України : за станом законодавства і постанов Пленуму Верховного Суду України на 1 груд. 2001 р. / [ред. Яценко С. С.]. – К. : А.С.К., 2002. – 936 с.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [ред. Мельник М. І., Хавронюк М. І.]. – К. : Юрид. думка, 2007. – 1184 с.
6. Ратинов А. Р. Ответственность за разжигание вражды и ненависти. Психолого-правовая характеристика / А. Р. Ратинов, М. В. Кроз, Н. А. Ратинова; под. ред. А. Р. Ратинова. – М.: Юрлітінформ, 2005. – 256 с.

УДК 343.222 : 343.624

Хуторянський О. В., к.ю.н.
заступник начальника НМЦ НАВС;
Азаров Ю. І., к.ю.н., доцент, професор
кафедри кримінального процесу

Кваліфікуючі ознаки ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані

В цій статті розглянуто кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, серед яких: ненадання допомоги малолітньому, який перебуває в небезпечному для життя стані, неповідомлення належним установам чи особам про перебування дитини в небезпечному для життя стані та смерть потерпілого.

Ключові слова: ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані; неповідомлення належним установам чи особам; небезпечний для життя стан.

В этой статье рассмотрены квалифицирующие и особо квалифицирующие признаки неоказание помощи лицу, находящемуся в опасном для жизни состоянии, среди которых: неоказание помощи малолетнему, находящемуся в опасном для жизни состоянии, несообщение надлежащим учреждениям или лицам о пребывании ребенка в опасном для жизни состоянии и смерть потерпевшего.

Ключевые слова: неоказание помощи лицу, находящемуся в опасном для жизни состоянии; несообщение надлежащим учреждениям или лицам; опасное для жизни состояние.

In the article considered qualifying and aggravating circumstances especially food aid to a person who is in a condition dangerous to life, including: failure to support a minor, who is in dangerous to life, failure to notify appropriate agencies or individuals about the child who is in dangerous to life and death of the victim.

Keywords: failure to provide assistance to a person who is in a condition dangerous to life; failing to properly institutions or persons; life-threatening condition.